

STUDIUL RESTURILOR DE FAUNĂ, DESCOPERITE ÎN 1959 LA TRAIAN (DEALUL VIEI ȘI DEALUL FÎNTÎNILOR)

SĂPĂTURILE executate la Traian în 1959, sub conducerea Hortensiei Dumitrescu și a lui Vladimir Dumitrescu, în așezările neolitice de la Dealul Fintinilor (cultura ceramicii liniare și cultura Cucuteni A-B) și Dealul Viei (cultura Precucuteni I) au avut drept rezultat, printre altele, și descoperirea unor numeroase resturi de faună. Caracterul fragmentar al majorității lor ne arată că și de data aceasta avem a face cu «resturi de bucătărie».

Numărul total de piese se ridică la circa 3 100. Dintre acestea mai bine de 400 aparțin Moluștelor (scoica de riu-Unio și mai ales melcul-Helix, acesta din urmă fiind deosebit de abundent în stratul cu cultură liniară). Restul de 2 779 piese sînt fragmente de oase sau dinți. Majoritatea lor covârșitoare aparține mamiferelor și doar un singur fragment provine de la o pasăre (din stratul de cultură Cucuteni A-B) a cărei apartenență specifică nu a putut fi determinată cu precizie. Menționăm că este prima oară cînd s-a putut identifica un fragment osos de pasăre în stațiunea Traian, cu toate că am avut la dispoziție materialele faunistice provenite din patru campanii de săpături. De asemenea trebuie accentuat că nici de data aceasta nu am putut identifica resturi de pești, cu toate că existența unor cursuri de apă ne este atestată de prezența resturilor de castor, relativ abundente.

Dat fiind caracterul extrem de fragmentar al materialului, numai 1 668 din totalul de 2 778 piese osoase de mamifere au putut fi determinate. Ele corespund la un minimum de 128 indivizi.

Ținem să amintim aici că lipsa unor caractere diferențiale pentru unele părți scheletice aparținînd genului *Capra* și genului *Ovis*, nu ne-a permis să separăm totdeauna materialul care aparține fiecăreia dintre acestea. Iată de ce el figurează sub denumirea de grupa *Ovicaprinae*. De asemenea, nu totdeauna s-au putut diferenția resturile de porc domestic, de acelea ale mistrețului. Pentru acest material am prevăzut o categorie specială, intitulată *Sus scrofa?*, pe lângă grupele *Sus scrofa ferus* (mistrețul) și *Sus scrofa domesticus* (porcul).

Rezultatul cercetărilor noastre este prezentat în tabelul aci alăturat, întocmit pe cele trei culturi din care provine materialul faunistic.

Considerarea cifrelor înscrise în acest tabel ne indică, în primul loc, neegalitatea repartiției materialului pe cele trei culturi considerate. Marea sa majoritate provine din așezarea Precucuteni I de la Dealul Viei (1 172 fragmente). Straturile de cultură liniară și de cultură Cucuteni A-B de la Dealul Fintinilor au furnizat un număr mult mai mic de resturi osoase (337 și respectiv 159 fragmente). Trebuie să subliniem deci că numai analiza statistică făcută pentru așezarea din faza Precucuteni I poate fi socotită drept concludentă, în timp ce rezultatele obținute pentru nivelurile de cultură liniară și Cucuteni A-B, de la Dealul Fintinilor trebuie să fie privite cu o oarecare rezervă. Iată de ce, în concluziile noastre, vom compara datele obținute pentru cultura Precucuteni I de la

Dealul Vici cu media datelor referitoare la cultura Cucuteni A-B, calculată pe baza materialului provenit din săpăturile 1957—1958—1959, care împreună însumează aproape 4 000 de fragmente.

TABEL

cu repartitia și frecvența (în fragmente osoase și indivizi) pe cele trei straturi culturale a speciilor de mamifere identificate la Traian în 1959

Specia sau grupul	Traian Dealul Fintinilor				Traian Dealul Vici				Traian Dealul Fintinilor			
	Strat de cultură liniară				Așezarea Precucuteni I				Stratul de cultură Cucuteni A-B			
	fragm.	%	indiv.	%	fragm.	%	indiv.	%	fragm.	%	indiv.	%
Castor fiber L.	1	0,29	1	3,23	8	0,68	2	2,94	—	—	—	—
Canis familiaris L.	—	—	—	—	4	0,34	3	4,41	—	—	—	—
Ursus arctos L.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0,63	1	3,45
Sus scrofa ferus L.	13	3,88	2	6,45	36	3,07	4	5,88	7	4,40	2	6,90
Sus scrofa domesticus L. ...	60	17,80	5	16,12	48	4,10	6	8,82	12	7,55	3	10,34
Sus scrofa?	6	1,78	1	3,23	11	0,94	2	2,94	—	—	—	—
Cervus elaphus L.	97	28,78	6	19,35	173	14,76	12	17,65	49	30,82	7	24,13
Capreolus capreolus L.	6	1,78	3	9,68	4	0,34	2	2,94	5	3,14	2	6,90
Bos taurus L.	134	39,76	9	29,03	849	72,45	32	47,07	63	39,62	9	31,03
Ovicaprinae	18	5,34	3	9,68	39	3,32	5	7,63	21	13,21	4	13,80
Equus caballus L.	2	0,59	1	3,23	—	—	—	—	1	0,63	1	3,45
	337		31		1.172		68		159		29	
Mamifere domestice	212	62,90*	17	54,84*	940	80,20*	46	67,65*	96	60,37*	16	55,17*
Mamifere sălbatice	117	34,72	12	38,71	221	19,71	20	29,41	62	39,00	12	41,48

* Completarea pînă la 100% este dată de procentul ce revine calului și grupării Sus scrofa? (vezi textul).

I. TRAIAN-DEALUL FÎNTÎNILOR — STRATUL DE CULTURĂ LINIARĂ

Atît numărul fragmentelor cit și cel prezumat al indivizilor, calculate procentual, pentru categoriile de mamifere domestice și sălbatice, ne indică predominanța netă a primelor. Cu toate că numărul mic de fragmente ce provin din acest strat cultural nu ne permite să tragem concluzii absolut sigure, totuși trebuie să subliniem că diferența cifrelor obținute pentru aceste două categorii este destul de categorică. Aceasta ne arată că creșterea animalelor domestice reprezenta o ocupație mult mai importantă decît vînătoarea.

Animalele crescute erau în primul loc cornutele mari (reprezentate mai ales printr-un tip de talie mare). Porcinele și ovicaprinele erau mai puțin numeroase. Printre animalele domestice nu am identificat nici un rest aparținînd ciinelui.

Animalele vîinate cu predilecție par a fi fost cerbul, apoi mistrețul, căprioara și castorul. Probabil că și calul era obiectul vînătorii, căci numărul mic de resturi aparținînd acestei specii găsite aci — ca și de altfel în toate stațiunile neolitice de la noi — ar putea constitui un indiciu asupra stării sale încă sălbatice. Ne surprinde lipsa resturilor ursului și a bovinelor sălbatice (bourul și zimbrul).

Abundența cochiliilor de melc, pe care am accentuat-o la începutul lucrării de față, ne-ar putea indica că această moluscă era foarte întrebuintată în alimentația locuitorilor de la Dealul Fintinilor din epoca culturii cu ceramică liniară.

II. TRAIAN-DEALUL VIEI — AȘEZAREA DIN FAZA PRECUCUTENI I

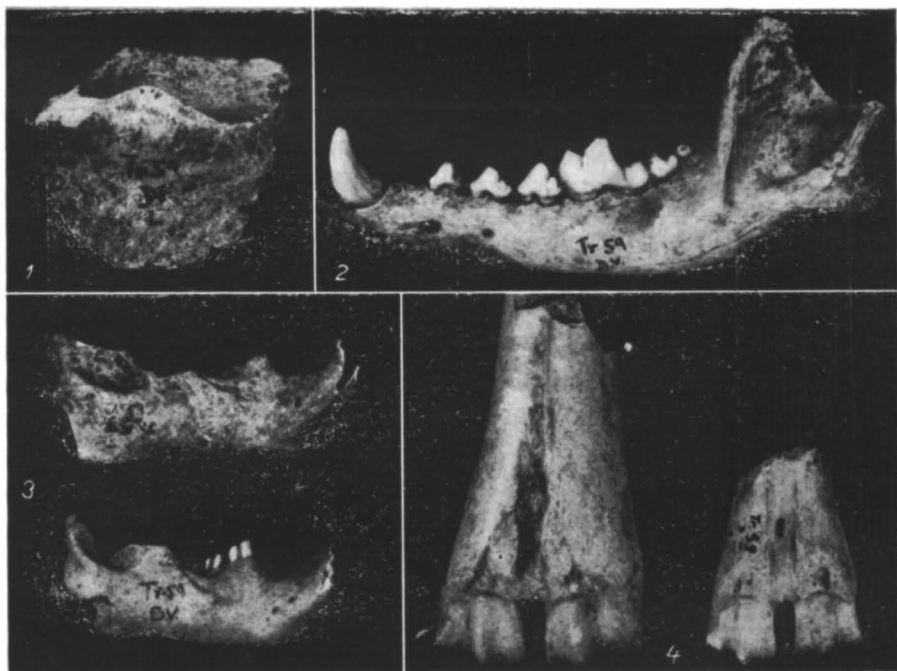
În această așezare se observă o predominanță indiscutabilă a resturilor animalelor domestice față de cele sălbatice. Și de data aceasta, ocupația principală a locuitorilor

era creșterea bovinelor (mai ales a unei forme de talie mare). În al doilea loc erau crescute porcinele și ovicaprinele. În măsura în care am putut diferenția resturile de capră de cele de oaie, pare că prima specie era mult mai frecventă decît cea din urmă. Acest fapt atestă extinderea redusă a terenurilor defrișate. Este de subliniat prezența, în acest strat, a resturilor ciinelui.

Vînătoria constituia o ocupațiune incontestabil mai puțin importantă decît creșterea animalelor. Totuși ea trebuie să fi jucat încă un rol apreciabil în economia tribului ce locuia în această regiune, așa cum o atestă numărul încă destul de ridicat al materialului osos aparținînd mamiferelor sălbatice. Obiectul principal al vînătorii îl forma tot cerbul, urmat de mistreț, de castor și de căprioară. Ne surprinde lipsa aci a resturilor de cal, aceasta cu atît mai mult cu cît avem a face cu un material osos abundent. Ne surprinde, de asemenea și lipsa resturilor bovideelor sălbatice cît și a carnivorelor sălbatice, care nu puteau să nu fi existat în regiune.

III. TRAIAN-DEALUL FÎNTÎNILOR — STRATUL DE CULTURĂ CUCUTENI A-B

Ca și în fazele culturale precedente, resturile animalelor domestice predomină aici asupra celor sălbatice. Disproporțiā dintre aceste două categorii nu este însă așa de

Pl. I. — 1, falanga 3 de *Equus caballus* din stratul culturii liniare de la Dealul Fintinilor; 2, mandibulă de *Canis familiaris* din așezarea precucuteniană de la Dealul Viei; 3, două mandibule fragmentare de *Castor fiber* din așezarea precucuteniană de la Dealul Viei; 4, două fragmente de metatarsale de *Bos taurus* (forma de talie mare și de talie mică), din stratul cultural Cucuteni A-B de la Dealul Fintinilor.

pregnantă ca în cazurile precedente. Această constatare, confruntată cu concluziile obținute pe materialele provenite din săpăturile anilor precedenți în aceeași cultură, ne indică, așa cum vom vedea mai jos, o situație diferită.

Animalul domestic cel mai frecvent era boul. Ovicaprinele, urmate de porcine, erau mai puțin numeroase. Vinatul preferat era tot cerbul, apoi mistrețul și căprioara. Semnalăm de asemenea reapariția resturilor calului (cu probabilitate sălbatic), precum și prezența resturilor ursului.

CONCLUZII

Așa cum am arătat la începutul acestui studiu sumar, datele obținute pe baza materialului provenit din stratul de cultură Cucuteni A-B de la Dealul Fintinilor sînt mai puțin concludente decît cele obținute pentru Precucuteni I de la Dealul Viei și chiar pentru stratul de cultură liniară din așezarea de pe Dealul Fintinilor. Iată de ce, pentru a ne da seama de semnificația diferenței de proporție constatată aci, în cea ce privește frecvența animalelor domestice și sălbatic, față de cea obținută pentru cultura Precucuteni I precum și pentru cultura ceramicii liniare, am procedat la stabilirea unei medii pentru întregul material aparținînd culturii Cucuteni A-B, provenit de la Traian din campaniile de săpături 1957—1958—1959. Aceasta, cu atît mai mult cu cît campaniile din anii 1957—1958 s-au soldat cu un material faunistic mult mai bogat, putînd da astfel rezultate mai concludente, comparabile, din punctul de vedere statistic, cu acele obținute pentru cultura Precucuteni I.

Proporția dintre animalele domestice și sălbatic, calculată pentru întregul material faunistic aparținînd stratului cultural Cucuteni A-B, de la Traian, descoperit în săpăturile din 1957—1958—1959

Numărul total al pieselor osoase	Nr. absolut 3 846	% —	Numărul prezumat al indivizilor	Nr. absolut 257	% —
Numărul total al pieselor osoase aparținînd animalelor domestice	1 528	39,72	Numărul prezumat al indivizilor pt. animalele domestice	117	45,53
Numărul total al pieselor osoase aparținînd animalelor sălbatic	2 318	60,28	Numărul prezumat al indivizilor pt. animalele sălbatic	140	54,47

Rezultatele obținute pe această cale pentru faza A-B a culturii Cucuteni ne arată clar o frecvență mai mare a resturilor animalelor sălbatic decît a celor domestice și deci o situație diferită față de cea constatată pentru faza cea mai veche (I) a culturii Precucuteni de la Dealul Viei.

De aici rezultă clar că, în perioada Cucuteni A-B, vînătoarea a jucat un rol mai important în viața triburilor stabilite la Traian decît în cultura Precucuteni I, precum și în cultura liniară (pentru aceasta din urmă în măsura în care datele obținute pot fi socotite drept concludente, dat fiind numărul mic al materialului provenit de acolo). Aceasta ne surprinde, cu atît mai mult cu cît aceste două culturi sînt mult mai vechi decît faza Cucuteni A-B. Trebuie să ne întrebăm care sînt cauzele ce au provocat această situație, fără a putea da totuși deocamdată un răspuns satisfăcător. Aceasta cu atît mai mult cu cît trebuie să remarcăm că condițiile geografice par să fi fost aceleași, de-a lungul perioadei care corespunde celor trei culturi. Abundența cerbului și a căprioarei, prezența mistrețului și a castorului atestă existența unor păduri mari de foioase în această regiune, în tot acest timp. De asemenea resturile castorului ne arată existența, în zona Traian, a unei rețele hidrografice destul de bogată.

OLGA NECRASOV și SERGIU HAIMOVICI*

* În colaborare cu cercul studențesc de morfologie animală de la Universitatea din Iași: Bulai Maria, Isac

Mihail, Ureche Rodica, Vasiliu N., Vancea Florina.

К ИЗУЧЕНИЮ ОСТАТКОВ ФАУНЫ СТОЯНОК ИЗ ТРАЯНА

РЕЗЮМЕ

В процессе раскопок неолитической стоянки в Траяне в 1959 г. (поселение Дялул Вией со слоем докукутенской культуры I и поселение Дялул Фынтынилор со слоем культуры линейной керамики и со слоем культуры Кукутени А—В) нашли около 3000 остатков фауны соответственной эпохи. За исключением свыше 400 раковин моллюсков и обломка птичьей кости, все обломки принадлежат млекопитающим. Из их числа удалось определить 1668 обломков, соответствующих, по меньшей мере, 128 особям.

На таблице представлено распределение и частота определенных млекопитающих в трех указанных культурных слоях. Таблица показывает, что наибольшее количество остатков принадлежит к докукутенской культуре А—В; остатки периода культуры линейной керамики и культуры Кукутени А—В гораздо менее многочисленны. В основном в материале, относящемся к этим трем культурам, отмечается наличие одних и тех же видов. Из диких животных преобладают лесные: олень, дикий кабан и в небольшом количестве косули, свидетельствующие, как и бобры, о широком распространении лиственных лесов. Наличие остатков бобра указывает и на существование многочисленных водоемов в области. Медведь встречается реже. Удивляет отсутствие остатков диких крупных рогатых животных (зубра и тура), а также и хищных, за исключением медведя. Лошадь — по всей вероятности дикая — встречается редко. Из домашних животных первое место занимает крупный рогатый скот, затем, в значительно меньшей пропорции, следуют свиньи, и мелкий рогатый скот. Что касается последней группы, то — поскольку удалось отделить остатки козы от остатков овцы — наблюдается преобладание первых; это всегда указывает на небольшую площадь распаханной нови.

При сравнении общей встречаемости домашних и диких животных отмечаем подавляющее большинство первых в слое докукутенской культуры I, их несомненное преобладание в слое культуры линейной керамики и менее очевидное преобладание в культуре Кукутени А—В. Учитывая скудость остатков животных последней эпохи в материале раскопок в Траяне 1959 г., авторы принимают во внимание и данные, добытые в этой области в ходе раскопок 1957 и 1958 гг. Таким образом, на основании материала последних трех лет были установлены средние цифры встречаемости остатков домашних и диких животных. Удалось отметить, что в слое культуры Кукутени А—В в Траяне в основном преобладают остатки диких животных. Этим последний слой отличается от наслоений докукутенской культуры I и культуры линейной керамики (поскольку об этом позволяет судить количество материала).

Интересно вскрыть причину этого явления, тем более, что в расцвет культуры Кукутени А—В, географическая среда остается той же, что и в эпоху предшествующих культур.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Табл. I. — 1, фаланга 3 от *Equus caballus* из слоя культуры линейной керамики в Дялул Фынтынилор; 2, нижнечелюстная кость от *Canis familiaris* из докукутенского слоя в Дялул Вией; 3, две сломанные нижнечелюстные кости от *Castor fiber* из докукутенского поселения в Дялул Вией; 4, два обломка плюсны от *Bos taurus* (большого и малого роста) из слоя культуры Кукутени А—В в Дялул Фынтынилор.

ÉTUDE DES RESTES FAUNIQUES DES STATIONS NÉOLITHIQUES DE TRAIAN

RÉSUMÉ

Les fouilles faites dans les stations néolithiques de Traian en 1959 (station de Dealul Viei, avec une couche de culture Précucuteni I, et station de Dealul Fintinilor, avec une couche de culture à céramique linéaire et une couche Cucuteni A-B) ont mis à jour plus de 3 000 pièces provenant de la faune des époques respectives. A l'exception d'environ 400 coquilles de mollusques et d'un fragment osseux d'oiseau, ces pièces appartiennent toutes aux mammifères. Parmi ceux-ci, on a pu déterminer 1 668 fragments correspondant à au moins 128 individus.

Le tableau ci-joint montre la répartition et la fréquence, par couches de culture, des espèces de mammifères identifiées. Il ressort de celui-ci que le plus grand nombre de pièces appartiennent à la civilisation Précucuteni I, celles provenant des civilisations à céramique linéaire et de Cucuteni A-B étant en nombre bien plus réduit. En lignes générales, ce sont les mêmes espèces dont on reconnaît la présence dans chacune de ces trois civilisations. Parmi les animaux sauvages, les espèces qui prédominent sont celles des forêts (le cerf, le sanglier et, en une certaine mesure, le chevreuil); elles attestent, ainsi que le castor, l'extension considérable des forêts d'arbres à feuilles caduques. La présence du castor révèle également la richesse du réseau hydrographique de la région. L'ours se rencontre plus rarement. Un fait surprenant, c'est l'absence de tout reste de bovidés sauvages (aurochs, bison), ainsi que de carnivores sauvages autres que l'ours. Quant au cheval — très probablement sauvage — il est rare. Parmi les animaux domestiques, la première place revient aux bovidés, suivis, à une distance considérable, des porcs et des ovicaprins. Pour ce dernier groupe et dans la mesure où la discrimination entre moutons et chèvres est possible, ce sont ces dernières qui occupent le premier rang, fait qui constitue un indice certain du peu d'extension des défrichements.

Si l'on établit une comparaison d'ensemble entre la fréquence des animaux domestiques et celle des animaux sauvages, on constate la prédominance absolue des restes des premiers au cours de la civilisation Précucuteni I, la prédominance nette des mêmes au cours de la civilisation à céramique linéaire, enfin la prédominance beaucoup moins marquée, au cours de la civilisation Cucuteni A-B. Etant donné la quantité réduite de restes fauniques récoltés dans la couche Cucuteni A-B au cours des fouilles de la campagne de 1959, on a eu recours aussi, à cet égard, aux résultats fournis par les fouilles des années 1957 et 1958. Par conséquent, en ce qui concerne la fréquence relative des restes d'animaux domestiques et sauvages, on arrive à des chiffres moyens calculés sur l'ensemble des matériaux récoltés au cours des trois dernières années. C'est ainsi qu'on constate que dans la couche Cucuteni A-B de Traian, ce sont, au total, les restes d'animaux sauvages qui prédominent, contrairement à ce qui se passe pour les civilisations Précucuteni I et à céramique linéaire (dans la mesure où le volume restreint des matériaux de cette dernière civilisation permet l'établissement de conclusions valables).

Les causes de cette situation constituent un problème d'autant plus difficile à résoudre qu'à l'époque de l'essor de la civilisation de Cucuteni A-B, le milieu géographique était resté le même que pendant les civilisations qui l'avaient précédée.

EXPLICATION DES FIGURES

Pl. 1. — 1, phalange 3 de *Equus caballus* de la couche de civilisation à céramique linéaire de Dealul Fintinilor; 2, mandibule de *Canis familiaris* de la station précucutenienne de Dealul Viei; 3, deux mandibules fragmentaires de *Castor fiber* de la station précucutenienne de Dealul Viei; 4, deux fragments de métatarses de *Bos taurus* (exemplaires de grande et de petite tailles) de la couche de civilisation Cucuteni A-B de Dealul Fintinilor.